

Makale Künyesi (Araştırma): Yalçinkaya, M. A. (2021). 16. Yüzyıl şairlerinden Kara Fazlî'nin Tehniyet-nâme'si. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 842-865.

<https://doi.org/10.32321/cutad.917224>

16. YÜZYIL ŞAİRLERİNDEN KARA FAZLÎ'NİN TEHNİYET-NÂME'Sİ

Mehmet Akif YALÇINKAYA¹

ÖZET

Kanuni devri şairlerinden biri olan Kara Fazlî, Divan'ından ziyade Gül ü Bülbül mesnevisiyle tanınmıştır. Kanuni'nin oğulları Şehzâde Mehmed, Şehzâde Mustafa ve Şehzâde Selim'in divan kâtipliğini yapmış, ömrünün son yıllarında reis-i küttâblık makamına terfi etmiştir. Vazifesi gereği pek çok mektup kaleme almış ve devrinin muteber münşileri arasında yerini almıştır. Manzum-mensur muhtelif eserler telif eden Kara Fazlî'nin inşâ sahasındaki eserlerinden birisi de Rumeli Tımarlarına defterdar olarak atanan Ahmed Çelebi bin Mehmed isimli bir paşayı tebrik maksadıyla yazdığı Tehniyet-nâme'sidir. Mektup, Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi bölümü 314/III numarada kayıtlı mecmuanın 85b-92b varakları arasında yer almaktadır. Kara Fazlî, mektubunda bu terfi haberinden duyduğu sevinci samimi bir üslupla dile getirir. Mezkûr paşanın güzel hasletlerinden övgüyle söz eder. Ulu kimselerin meclislerinde büyüklere hediye sunmanın kadim bir adet olduğunu ve bu vesileyle bu Tehniyet-nâme'yi hediye kabilinden arz ettiğini belirtir. Mektubun muhatabını metheden bir kaside ile sözlerini noktalar. Mektupta Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü sanatlı bir dil kullanılmıştır. Konunun akışına uygun olarak ayet, hadis ve bir kısmı müellifin kendine ait, bir kısmı ise Arap ve Fars edebiyatlarından berceste kabilinden muhtelif şairlere ait çeşitli nazım şekillerinde şairlere yer verilmiştir.

Bu makalede önce Kara Fazlî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından eser nûshası tanıtılarak mektup muhteva yönünden incelenmiş, çalışmanın sonunda mektubun transkripsiyonlu metni sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk şiiri, 16. yüzyıl, Kara Fazlî, mektup, tehniyet-nâme.

¹ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğr. Gör. Dr. mayalcinkaya@nku.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-7487-5390>

TEHNIYET-NÂME OF KARA FAZLÎ, ONE OF THE 16th CENTURY POETS

ABSTRACT

Kara Fazlî, one of the poets during the era of Suleiman the Magnificent, was known for his *Gül-ü Bülbül* mesnevi rather than his *divan* (collected poems). He was the council clerk of Sultan's son Mehmed, Sultan's son Mustafa and Sultan's son Selim. He was promoted to the position of *reîs-i küttâb* in the last years of his life. He wrote a variety of letters because of his duty and was one of the respected writers of his era. Kara Fazlî wrote many verses and prose works. He wrote *tehniyet-nâme* for congratulating Ahmed Çelebi bin Mehmed who was appointed as the head of the financial department in Rumelia feudality. Today, the letter is in 85b-92b foils of the journal recorded with the number 314/III, in the department of Âşir Efendi, Suleymaniye Library. Kara Fazlî warmly states the joy he feels about the news of this promotion. He speaks highly of Mezkûr pasha's good traits. He mentions that presenting gifts to the elderly in the councils of great people is an archaic tradition, and he presents *Tehniyet-nâme* as a gift. He finishes his letter with a eulogy praising the addressee. He uses an artistic language full of Arabic and Persian noun phrases. Verses and hadiths are used in line with the topic; different poems belonging to a variety of poets from Arabic and Persian literature are used in the letter.

Information about the life and works of Kara Fazlî is presented in this study in the first place. A copy of the letter is then introduced; the content of the letter are analyzed. Finally, the text transcription of the letter is presented.

Keywords: Classical Turkish poetry, 16th century, Kara Fazlî, letter, *tehniyet-nâme*.

GİRİŞ

Eski Türk edebiyatında mektup konusu genellikle münşeât başlığı altında incelenmiştir. Taşdığı özellikler açısından farklı tasniflerin yapıldığı münşeâtlarda yer alan mektuplar temelde haberleşme amacıyla yazılan mektuplar, sanat endişesiyle yazılan mektuplar ve öğretici mektuplar olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Haberleşme amacıyla yazılan mektuplar da kendi içinde, hususî mektuplar ve resmî mektuplar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Hususî mektuplar, muhabbet-nâme-meveddet-nâme, tehniyet-nâme-tebrîk-nâme, taziyet-nâme, şefkat-nâme, irsâl-nâme, iştîyâk-nâme, şikâyet-nâme, tavsiye-nâme, teşekkür-nâme, iyâdet-nâme, davet-nâme, şefâat-nâme türü mektuplardan meydana gelmektedir (Gültekin, 2015, s. 255-314).

İncelenmiş olan eser hususî mektupların tehniyet-nâme türüne girmektedir. Arapça'da "HeNeE" fiilinden müştak "kutlamak, tebrik etmek" anlamına gelen "tehniyet" (Mutçalı, 1995, s. 949) kelimesi ile Farsça "mektup, yazı, kitap, gazete" anlamlarındaki "nâme" (Kanar, 1998, s. 645) kelimesinin birleşmesinden meydana gelen tehniyet-nâme, "güzel bir olay veya durum karşısında sevinç bildiren kutlama" mektuplarına verilen addır (Derdiyok, 1999, s. 737). "Sevindirici bir olaya bağlı olarak kaleme alındığı için dostlar arasında yazılabileceği gibi, mevki bakımından küçükten büyüğe veya büyükten küçüğe de yazılabilmektedir" (Gültekin, 2015, s. 260). Tehniyet-nâme kelimesinin mürâdifi olan tebrik-nâme aynı görev ve manada kullanılmakla birlikte (Mehmed Fuad, 1327, s. 320; İnce, 2007, s. 88; Bayam, 2008, s.181) üstün astı kutlamak için yazdığı mektuplara tebrik-nâme, astın üstü kutlamak için yazdıklarına ise genellikle tehniyet-nâme adı verilmiştir (İnce, 2007, s. 88). Günümüzde tebrik terimiyle karşılanan (Gültekin, 2015, s. 260) tehniyet-nâmeler, yeni yıl, bayram, Ramazan ve diğer hususi veya mübarek günleri tebrik, evlilik, doğum, terfi veya tahsili tamamlama vesilesiyle kutlama, bir başarıyı takdir etme, rütbe, nişan veya memuriyete atanmayı kutlama, bir eseri takdir etme gibi muhtelif sebeplere binaen kaleme alınmıştır (Mehmed Fuad, 1327, s. 320-321).

Adlı eserinde tebrik-nâme hakkında şu bilgiler yer alır:

"Tebrik-nâmelerde: Mukaddime, tahmîd, beyân-ı istihâl, izhâr-ı memnûniyet, tazîm ile dua, temennî-i mahabbet nâmlarıyla altı kaideye riayet edilmek icap eder.

Mukaddime-i tebrik: Esası, maksadı beyân etmezden akdem maksada münasip bir fıkra yazılmalı.

Tahmîd: Tebrik olunacak husustan dolayı Cenab-ı Hakk'a şükr ü sipâs etmeli fakat mukaddime ile tahmîd bazen terk olunabilir.

Beyân-ı istihâl: Tebrik olunacak zatın, mürselün ileyhin tebrik edilecek -rütbe veya nişân her ne ise- şeye müstehak ve elyak olduğu elfâz u taâbîr-i münâsibe ile ifade olunmalı.

İzhâr-ı memnûniyet: Tebrik edilen husustan dolayı meserret ve memnuniyeti lisân-ı şükrân ile beyan edilmeli.

Tazîm ile dua: Tebrik olunan hususun mürselün ileyh hakkında müteyemmin ve mesûd olunmasını mütezammin ediyeye-i hayriyye taâbîr-i münâsibe ile der-miyân olunmalı.

Temennî-i mahabbet: Mürsil ile mürselün ileyh beyninde müstakar olan mahabbet ve vedâdın bekâ ve izdiyâdı ricâsı beyân edilmeli ki

buna ricâ-yı mahabbet, dahi denir bu ricâ-yı mahabbet temennî-i mahabbetin her nevi muharrerât-ı husûsiyyede tahrîr olunması kâide-i külliyyeden madüddür” (Hâfız Mehmed Ziyâeddin 1314, s. 27-28).

Menşür ve manzum tehniyet-nâmeler ilgili muhtelif çalışmalar mevcuttur.²

1. KARA FAZLÎ'NİN HAYATI

İstanbul olup Kara Fazlî adıyla tanınır (Solmaz, 2018, s. 242; Sungurhan, 2017, s. 666). Gelibolulu Âlî (İsen, 2017, s. 260) Kınalızâde (Sungurhan, 2017, s. 666) ve Âşık Çelebi'nin (Kılıç, 2018, s. 518) tezkirelerinde asıl adının Mehmed olduğu ifade edilmekle birlikte Riyâzî (Açıkgöz, 2017, s. 256), Kâtip Çelebi (Kâtip Çelebi, 1903, s. 1506) ve Mehmed Tahir'in (Yavuz ve Özen, 1972, s. 107) eserlerinde “Ali Çelebi” şeklinde yer almaktadır. Tahsil hayatının başlangıcında sarf ve nahiv ilimleriyle ile meşgul olmuş ardından Üsküplü Riyâzî'den Farsça okumuştur. Daha sonra şiire heves etmiş, Zâtî'yle zaman geçirmeye başlamıştır. Fazlî hakkında Zâtî'nin “mahsûs şakirdümdür ve şi'r-pervemdüdür” ifadesinden şairin nazarında Kara Fazlî'nin hususi bir yerinin olduğu anlaşılmaktadır (Kılıç, 2018, s. 518). Zâhiri ilimlerle meşgul olurken, hocası Üsküplü Riyâzî'nin tesiriyle tasavvufa meylederek Halvetiye tarikatının Gülşeniyê kolu şeyhlerinden Hasan Zarîfî Efendi'ye intisap etmiştir (Solmaz, 2018, s. 242-243; Aksoy, 2001, s. 360). Devrin padişahı Kanuni Sultan Süleyman Han'ın oğlu Şehzâde Mehmed'in sünnet düğününde dönemin meşhur şairleri kasidelerini okumak için padişahın huzuruna teşrif ettiklerinde devrin üstadı Zâtî herkesten önce kasidesini okumuş ve “Fazlî isminde meşhur bir talebem var müsaade buyurun gelsin” diyerek sultanın huzuruna davet etmiş ve kendinden sonra Fazlî'nin kasidesini okutturmuştur (Sungurhan, 2017, s. 667). 1533 senesinde gerçekleşen bu hadise sıkıntılar içinde yaşamını sürdüren şair için dönüm noktası olmuştur (Sungurhan 2017, s. 667; Aksoy 2001, s. 360). Şehzâde Mehmed Manisa Sancağı'na çıktığında (1542) onun divan kâtibi olarak vazifelendirilen Fazlî'nin

² İbrahim Halil TUĞLUK (2010). Divan Şiirinde Manzûm Tebrik-nâmeler. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED], 42, 41-68; Ahmet KILIÇ (2015). Unutulmuş Bir Münşi, Akhisari Abdülkerim Çelebi, Münşeâtı ve Şeyhülislam Yahyâ Efendi'ye Bayram Tebriği Vesilesiyle Gönderdiği Mektubu. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8, 40, 102-111; Enes YILDIZ (2019). Rufâ'î'nin Hüseyin Paşa'ya Sunduğu Manzum Tebrik-nâme. *Mecmua Uluslar arası Sosyal Bilimler Dergisi*. 9, 95-110; Akram NEJABATÎ (2020). Süleymaniye Cami'nin Tamamlanması Münasebetiyle Şah Tahmasb'in, Sultan Süleyman'a Gönderdiği Tehniyet Mektubu (1558 Yılı). *Library, Archive and Museum Research Journal*, 1(1), 1-16.

bu ilk memuriyet hayatı şehzâdenin genç yaşta vefatı nedeniyle kısa sürmüştür (6 Kasım 1543). Fazlî, Şehzâde Mehmed'in ölümüyle derin bir üzüntü yaşamış ve bu üzüntüsünü mersiyelerinde dile getirmiştir (Özkat, 2005, s. 19). Daha sonra Şehzâde Mustafa'nın divan kâtipliğine getirilmiştir. Şehzade Mustafa'nın katlinin (6 Ekim 1553) ardından bu defa Fazlî, Şehzâde Selim'in divan kâtibi olmuştur (Aksoy, 2001, s. 360). 1562 senesinde reîs-i küttâb olarak görevlendirilmiş fakat bu vazifesini ancak iki yıl sürdürebilmiştir (İsen, 2017, s. 261). 1564 senesinin Ramazan ayında Küthaha'da vefat etmiştir (Özkat, 2015, s. 9).

2. ESERLERİ³

2.1. Dîvân

Özkat tarafından hazırlanan yüksek lisans çalışmasında Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki Hazine 1055 numarada kayıtlı mecmua içerisinde yer alan Fazlî Divanı'nın eksik bir nüshası başta olmak üzere o döneme ait şiir mecmualara taranmak suretiyle yaklaşık 3000 beyitten oluşan divanı ortaya konulmuştur (Özkat, 2005, s. 47). Şairin külliyyatını ihtiva eden yeni bir nüshanın Yazar tarafından tespitiyle Fazlî'nin eserleri hakkında yeni bilgilere ulaşmak mümkün olmuştur. Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Başlıklar 7213 numarada kayıtlı olan bu nüshanın 1b-118b yaprakları arasında Kara Fazlî'nin mürettep divanı yer almaktadır (Yazar, 2017, s. 531-534).

2.2. Rubaiyyat

Tezkireler ve edebiyat tarihi eserlerinde Kara Fazlî en çok rubai yazan şair olarak tanıtılmıştır. Bununla birlikte yukarıda bahsi geçen nüshanın tespitine kadar bu konuda yapılan çalışmalarda Kara Fazlî'ye ait rubailerin günümüze ulaşmadığı ifade edilmiştir. Mezkûr nüshanın 75a-118b yaprakları arasında şaire ait rubailer mevcuttur (Yazar, 2017, s. 528).

2.3. Gül ü Bülbül

Anadolu sahasında yazılan *Gül ü Bülbül* mesnevileri arasında en meşhur olanıdır. 2444 beyitten oluşan eserde vahdet-i vücûd düşüncesi sembolik bir dille işlenir. Kaynaklarda *Gül ü Bülbül*

³ Bu kısım Mustafa Özkat'ın yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Özkat, M. (2005). *Kara Fazlî'nin hayatı, eserleri, edebî kişiliği ve dîvânî (inceleme-tenkitli metin)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi (s. 21-35), Marmara Üniversitesi, İstanbul; Ayrıca bk. Yazar, S. (2017). Kara Fazlî'nin eserlerine dair yeni bilgiler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 18, 525-562.

mesnevisi dışında şaire ait *Lüccetü'l-Esrâr*, *Nahlistân* ve *Hümây u Hümâyun* adlarında üç mesnevi zikredilmekle birlikte adı geçen eserlerin nüshaları henüz ele geçmemiştir (Zavotçu, 2013).

2.4. Münşeat

Şehzade Mustafa'nın katledilmesinden (6 Ekim 1553) sonra tahtın iki varisi Şehzade Bâyezid ile Şehzade Selim arasında taht kavgası vuku bulmuştur. Bu esnada Fazlî, Şehzade Selim'in divan kâtibi olarak görevlendirilmiştir. Bu görevi vesilesiyle yazmış olduğu mektupları Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 1511 numarada kayıtlı bir mecmua içerisinde yer almaktadır.

2.5. Duâ-nâme

Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi No: 314/V kayıtlı nüshanın 99b-102b varakları arasında yer alan ve "Duâ-nâme-i Hazret-i Şâh-zâde-i Cüvân-baht Tâle Bekâhu" başlığını taşıyan bu eser, Şehzade Mustafa'ya hitaben manzum-mensur karışık olarak kaleme alınmıştır⁴.

2.6. Tehniyet-nâme

Eser hakkında aşağıda detaylı bilgi verilecektir.

3. KARA FAZLÎ'NİN TEHNIYET-NÂME'Sİ

3.1. Nüshanın Tanıtımı

Mektup, Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi bölümü 314/III numarada kayıtlı mecmuanın 85b-92b varakları arasında yer almaktadır. Talik hatla, 19 satır, başlıklar, ayet, hadis ve bazı ibareler kırmızı mürekkeple, diğer kısımlar siyah mürekkeple yazılmıştır. Mecmuada müstensih ve tarih bilgisi yer almaz.

3.2. Tehniyet-nâme'nin Muhteva Yönünden Değerlendirilmesi

Tehniyet-nâme, h. 954 (m. 1547) senesinde Ahmed Çelebi bin Mehmed isminde bir şahsın Rumeli tımarlarına defterdar olarak tayinini tebrik maksadıyla kaleme alınmıştır. Mektubun muhatabı olan Ahmed Çelebi'nin kimliği tam olarak tespit edilememiştir. Tarihi kaynaklarda II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman devirlerinde başdefterdarlık vazifesinde bulunmuş Ahmed Çelebi isminde bir şahıs mevcuttur. Bu şahıs, Zağanos Paşa'nın oğlu olup h. 905-907 (m. 1499/1500-1501/1502) ile 1512-1520 yılları olmak üzere iki defa defterdarlık görevine atanmış ve h. 927 (m.

⁴ Eser tarafımızdan yayıma hazırlanmaktadır.

1521) yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Tehniyet-nâme'deki tarih kıtasında ise muhatabın h. 954 (m. 1547) atandığı ifade edilmektedir. Bu durumda adı geçen Ahmed Çelebi ya bu göreve üçüncü kez atanmıştır ya da mektubun muhatabı Ahmed Çelebi başka bir şahıstır (Özkat, 2005, s. 35).

Müellif, bu güzel haberden duyduğu memnuniyeti ifade eden Arapça bir beyitle tebrik mektubuna başlar. Hacetleri gideren ve duaları kabul buyuran Allah'a şükür ve övgülerde bulunduktan sonra dua oklarının hedefine vardığını belirtir. Zira sebepleri var eden Hak Teâlâ gökleri ve yeri yaratmadan elli bin yıl önce mahlukâtın kaderini takdir etmiş ve O'nun bu takdiri neticesinde talihli kimselerin ikbâl basamaklarında yükselişi gerçekleşmiştir. İyi huylara ve güzel ahlaka sahip hazretin layık olduğu bu makama terfisi mümkün olmuştur. Bu durum dostları son derece mutlu ederken düşmanları çatlatmıştır. Yüksek derecelere sahip bu yüce zâtın talihinin daima gülmesi ve hiçbir şekilde menfi bir durumla karşılaşmadan bu yüce makamlardaki vazifesinin devamı için Fazlî, Allah'a dua ve tazarruda bulunur. Eğer memdûh tenezzül buyurup kendisini soracak olursa dert ve sıkıntı içinde olduğunu ve bu iç sıkıntısının memdûha olan hasretten kaynaklandığını belirterek ona karşı duyduğu özlem ve sevgisini beyan eder. Hazretin daima hatırında olduğunu, onun lütuf ve ihsanlarına mukabil minnet ve şükran borcunu ödemedi çaresiz kaldığını belirtir. Yüce ve muhterem kimselerin huzuruna varıldığında hediyeler sunmanın kadim bir adet olduğunu fakat hiçbir şeyi olmayan bu fakir ve çaresizin hediye kabilinden bu dağınık inci ve cevherlerini söz ipine dizip bu âlemin sığınağı bu yüce kapıya takdim ettiğini söyler. Esas maksadının dua ve övgülerini sunmaktan ibaret olduğunu, bundan ziyade sözü uzatmanın yüce ve muhterem zâtları rahatsız edeceğini belirttiikten sonra muhatabına hayır ve dualarda bulunur. Mektubun sonunda, memdûha medhiyelerde bulunduğu kaside ve tarih kıtasına yer verir. Aynı zamanda Divanı'nda da yer alan bu kasidenin⁵ önce ilk 9 beytini verir, ardından tarih kıtasına⁶ geçer. Dört kıtadan oluşan bu kıta-i kebirede *Ahmedâ yümn ile olduñ defterî* mısrasıyla 954 yılına tarih düşürür. Mısranın altına *sene 954* şeklinde rakamla da tarihini yazdıktan sonra tekrar aynı mısrayı ebed hesabıyla birlikte verir. Tarih kıtasından sonra kasidenin kalan kısmından devam eder ve böylece mektubunu tamamlar.

⁵ Özkat, a.g.t, s. 218-220.

⁶ Özkat, a.g.t, s. 278-279.

4. METİN

TEHNİYET-NÂME-İ HÂZRET-İ AHMED ÇELEBİ BİN MEHMED PAŞA DEFTER-DÂR-I TİMÂRHÂ-YI RÛMİLİ ŞÛD⁷

Büşrâ fe-ğad enceze'l-iğbâlû mâ-va' adâ

Ve kevkebü'l-mecdi fî-ufki'l-^ç ulâ şa' adâ⁸

Hezârân sipâs ü sitâyiş ve firāvân ^ç özr ü pürsiş, ol Qādiyü'l-hacât ve Mucübü'd-da^ç vât hazretlerine sezâ-vârdur ki *men de'ânî ecibtuhû ve men se'elenî a'taytuhu*⁹ muktezâsınca her nâvek-i du'â vü hadeng-i şenâ ki kemân-ı kemâl-i ^ç ubüdiyyet ü şast-ı farı-ı rıkkıyyetden mer'î idi, hedef-i çabûle vuşul ve menzil-i huşul-i merâma nüzul müyesser oldı.

Beyt Her nâvek-i du'â ki güşâdend ehl-i râz

Mînnet Hüdây-râ ki¹⁰ heme ber-hedef resîd¹¹

Arabiye Fe-ğamden şümme ğamden şümme ğamdâ

Li-men yu'î izâ şükire'l-mezâyâ

Ve teblîğan taĥiyyâtî ilâ-men

Bi-Yesribe fî'l-ğadâyâ ve'l-^ç aşâyâ¹²

(sayfa kenarında)

Ey heme hestî zi-tu peydâ-râ¹³ şüde

⁷Rumeli timarlarına defterdâr olan Ahmed Çelebi bin Mehmed Paşa Hazretleri'ne tehniyet-nâmedir

⁸ Müjdeler olsun talih vaadini yerine getirdi İtibar yıldızı yücelik ufkunda yükseldi Ahmed el-Kavsî: <http://wahaalmuallaqat.com/poemPage.do?sessionId=CAE5D834D87BECAEE9A1EC3CC388F88E?poemId=565935> [erişim tarihi: 06.01.2021].

⁹ Kim bana dua ederse icabet ederim. Kim benden bir şey isterse istediği şeyi ona veririm. Hadis-i Şerif

¹⁰ Mînnet Hüdây-râ ki: Ez-bâzû-yı niyâz (şiiirin orijinalinde)

¹¹ Sir ehlinin attığı her ok Allah'a şükürler olsun ki hepsi hedefine vardı Molla Câmî, Nâmeĥâ ve Münşeât-ı Câmî, Tahran: Mirâs Mektûb, 1378, s. 219.

¹² Hamd olsun yine hamd olsun yine hamd olsun İyiliklere şükredince verene; Selam ve dualarım da sabah akşam Yesrib'de olana olsun Muĥtaba Minuvi, Terceme-i Kelile ve Dimne, Tahran: Şeriket-i Sihâmî Ofset, 1964, s. 3.

Hâk-i za'îf ez-tu tevânâ şüde¹⁴

‘ Aceb maḥbûbsun ey şem‘ kim fehm olmadı şānuñ

Virürken cânı pervāneñ hem ağlar hem gülersin sen

Tâzelükde beni ḥüsnuñden irâğ eyleme ki

Güli bu gülşenüñ ey ḡonca-dehen şolsa gerek

(sayfa kenarındaki beyitler burada sona ermektedir)

Çün Ḥazret-i Müfettiḥü'l-ebvâb fetḥ ü zaferüne *fetaḥnâ*¹⁵ *ebvâbe's-semâ*¹⁶ infitâḥ-ı bâb-ı rahmetine işâret ve Müsebbibü'l-esbâb każâ vü kaderüne *li-yaḡdıya'llāhu emran kâne mef'ulâ*¹⁷ taḡaḡḡuḡ-ı vuḡü'-ı irâdet ü meşiyetinden kinâyetdür. Evân-ı fitratda ve zamân-ı ḥilkatde *ketebe (A)llāhu maḡâdir-e'l-ḡalâ'iki kable en yaḡluḡa's-semāvâti ve'l-arḡine*¹⁸ [86a] *bi-ḡamsine elfe senetin*¹⁹ muḡtezâsınca maḡâdir-i iḡbâl-i muḡbilân ü merâtib-i iclâl-i maḡbûlânı ta'yin ü tertib eyledi. Gürüh-ı du'â-güvân ve şunûf-ı sa'âdet-cüyân a'nî mülâzımân-ı âsitân-ı keyvân-eyvānuñ ki *es*²⁰-*sâbiküne's-sâbikün ulâ'ike'l-muḡarrabûn*²¹ anlaruñ şânında nâzildür, kevâkib-i baḡt-ı ferḡunde-fâl ü şevâḡıb-ı tavâli'-i sa'âdet-me'âllerin medâric-i câh ü celâl ü me'âric-i 'izz ü iḡbâle terfî' buyurup kevkebe-i celâlet-i fetḥ-âşâr ile *in testefiḡü fe-ḡad câ'ckümü'l-fetḡ*²² fermânınca memâlik-i murâd u eḡâlîm-i maḡşûda muzaffer olmaḡı taḡdîr itmiş imiş. *el-Ḥamdülillāhi*

¹³ peydâ-râ: peydâ (orijinalinde doğru şekli)

¹⁴ *Ey bütûn varlıḡın senden zuḡâr ettiḡi ve nâciḡ topraḡın senden kuvvet bulduḡu (varlık) Nizâmî, Hamse, Mahzenü'l-Esrar:*

<https://ganjoor.net/nezami/5ganj/makhzanolasrar/sh2/> [erişim tarihi: 05.01.2021]

¹⁵ fetaḥnâ: fe- fetaḥnâ (ayette doğru şekli)

¹⁶ *Bunun üzerine biz de göḡün kapılarını açtık. Kamer/11*

¹⁷ *Allah, olacak bir işi gerḡekleştirsin. Bütûn işler Allah'a döndürülür. Enfal/44*

¹⁸ arḡin: arḡ (hadis-i şerifte doğru şekli)

¹⁹ *Allah, göḡleri ve yerleri yaratmadan elli bin yıl önce mahlukâtın kaderlerini yazdı. Hadis-i Şerif*

²⁰ es: ves (ayette doğru şekli)

²¹ *(Hayırda) önde olanlar, (ecirde de) öndedirler. İşte onlar (Allah'a) yaklaştırmış olanlardır. Vakıa/10-11*

²² *(Ey kafirler!) Eğer siz fetih istiyorsanız, işte size fetih geldi! Enfal/19*

‘alâ-zâlik.²³ Binâ ‘en ‘alâ-ḥâzâ²⁴ ol âftâb-ı âsmân-ı celâlet ve âsmân-ı âftâb-ı sa‘âdet, merkez-i dâyire-i ikbâl ü menba‘-ı zülâl-i ifdâl, ‘aliyyü’l-himem, celiyyü’ş-şiyem *el-ma‘rûf bi-mahâsini’l-işfâk ve’l-mevşûf bi-mekârimi’l-aḥlâk.*²⁵ ‘Arabiyye

Ve leyse ilâ-medḥi li-vaşfike ḥâcetur

Fe-vaq‘ uke memdūḥun ve ḥalkuke mādiḥun²⁶

ḥâzretleri müsteḥakk-ı devlet-i kübrâ vü müsta‘idd-i sa‘âdet-i ‘uzmâ idiler. İrtifâ‘-ı şân u i‘tilâ‘-i mekân müyesser olup nesâyim-i meserret ü kâm-rânî ve revâic-i behcet ü [86b] şâd-mânî, mehebb-i sa‘âdet-i câvidâniden mütenssim ü müterevviḥ olup cinân-ı cenân-ı çhibbâya ki maşduka-i *cennâtin tecrî min-taḥtiha’l-enḥârudur,*²⁷ ezhâr-ı sürür u envâr-ı behcetle nazret ü kemâl ve caḥîm-i şudür-ı a‘dâya ki mevzû‘a-ı *nâru’llâhi’l-mûkâdetu elletî teḥtali‘u ‘ala’l-ef’idetidür*²⁸ nîrân-ı belâ vü miḥnetle tâbiş ü iştî‘âl virdi. *el-Ḥamdülillâhi’l-Meliki’l-Müte‘âl ‘alâ-zâlike’l-ḥâl*²⁹ yevmen fe-yevmen mütevaḥḫa‘ u me‘mûl ve mutaẓarrî‘ u mes‘ûldur ki ḥâzret-i Refî‘ u ‘d-derecât u Vâhibü’l-‘aḫyât ol zât-ı celîlü’ş-şifât u cemîlü’s-simât ḥâzretlerinin kevâkib-i rif at ü şevâkıb-ı sa‘âdetlerin ḥazîz-i inḫiṭâtdan maḥfûz u maşûn ve evc-i ‘âzamet ü irtifâ‘dan tâbân u rûz-efzûn cylesün. *Âmîn bi’r-rûḫi’l-emîn.*³⁰ ‘Arabiyye

Zılâlûke memdûd ve emrûke nâfiz

Ve cidduke mes‘ûd ve necmûke şâkıb³¹

Ḥudâ-yı Kadîr *celle‘ani’ş-şebîhi ve’n-nazîr*³² ‘alîm ü başîrdür ki bu işâret-i beşâret-nümâ ve beşâret-i meserret-fezâ hâtif-i ğayb u zebân-ı lâ-reybden gûş-ı hüşâ irişdükdü kemâl-i zevk u ifrât-ı şevkden zerre-

²³ Bundan dolayı Allah'a hamd olsun

²⁴ Bunun üzerine

²⁵ Engin şefkatiyle bilinen ve güzel ahlakıyla tanınan

²⁶ Senin vasfının benim övgüme ihtiyacı yoktur Zaten senin durumun methedilmiş ve ahlakın övülmüştür

²⁷ İçinden ırmaklar akan cennetler. Maide/85

²⁸ O, yüreklerle çökecek olan, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. Hümeze/6-7

²⁹ Şu hâl(imiz)den ötürü Melik ve Müteâl (olan) Allah'a hamd olsun

³⁰ Cebrail (a.s.)'in hürmetine kabul buyur

³¹ Gölgem uzun, buyruğum tesirli Gayretin uğurlu, yıldızın parlak (olsun)

³² Dengi ve benzeri bulunmayan

vâr [87a] rakşa ve âftâb gibi çarha girdüm ve kavlı-i şâ'iri hasb-i hâl
idinüp tekellüm eyledüm. **‘Arabiyye**

İzâ ceddede'r-Rahmânu 'indeke ni' me

Fe-ceddid lehâ şükren li-yüfîke'ş-şükre³³

Ve bu kelâm-ı mu'ciz-nizâmla terennüm itdüm.

‘Kıf’a Cihân be-kâm u felek bende vü melek dâ'î

Umîd tâze vü devlet kavî vü baht cevân

Fütûh süy-yemin ü su'üd süy-yesâr

Sipîhr pîş-i rikâb ü zamâne zîr-i 'inân³⁴

Çün bu 'a'ıyye-i 'aliyye-i Rabbânî ve mevhibe-i celiyye-i Sübhânî
vâkî' oldu, deryâ-yı tevekkân, taqbil-i türâb-ı a'tâb-ı sa'âdet-me'âb ve
bihâr-ı emniyet, telşim-i cenâb-ı ebvâb-ı siyâdet-intisâb-ı nesâyim-i
ihlâş u tâ'at-güzârî ve revâyih-i ihtisâş u hizmet-kârî birle temevvüc ü
telâfüm idüp bu hınn-ı bî-kes ve kaçre-i lâ-yehâş kaçr-ı bu'd u firâkdan
kenâr-ı kurb u vişâle şaldı. Pes şādân u hândân üftân ü hîzân süm-i
semend-i 'arş-meydân-ı şeh-vâr 'arşa-i ihşâna

Mısrâ' Şahben³⁵ 'ale'l-vechi lâ³⁶-meşyen 'ala'r-re'si³⁷

Geldüm. Egerçi.

Beyt Şarḫ-ı taqbîl ḥadd-i bende ne-büd

Pîş-i ü men zemîn be-büsîdem

Çün be-dîdem zi-dür esbeş-râ

Be-ḳadem ney be-ser be-püyîdem³⁸

³³ Çok şefkat ve merhamet (eden Allah) sana lütfunu yenilediğinde
(Verdiklerine) şükürünü eda etmek için sen de şükürünü tazele

³⁴ Cihan mesut, felek köle ve melek duacı Ümit taze, talih güçlü, baht genç
Zaferler sağ yanında, kismetler sol yanında Felek huzurda ve zamane
dizginlenmiş

³⁵ Sahben: Sa'yen (şiiirde doğru şekli)

³⁶ lâ: ev (şiiirde doğru şekli)

³⁷ Yüzüstü sürünerek veya baş üstünde yürüyerek Mısra Hallâc-ı Mansûra aittir.
Sâmî Khartâbil. *Ustûrât al-Hallâj*. Beyrut: Dâr Ibn Khaldûn, 1979, s. 98.

Li-müellifihi³⁹

Yine şād ol gönül hayr oldu [87b] kârūn devletūn geldi
Zahîrūn mesnedūn ya' nî o 'ālî-rütbetūn geldi
Gidelden ol ṭabīb-i cān be-ğāyet nā-tüvān idūn
Yine cānuñ yerine geldi el-ḥaḫ şıḫhatūn geldi
Ayağda ḫalmış idūn ḫāk gibi pāy-māl olup
Elūn almaḫ muḫarrerdür o 'ālî-himmetūn geldi
Düşelden ḫizmetinden dūr ḡāyet ḫ'ār olmışduñ
'Azîz olduñ yine minnet Ḥudāya 'izzetūn geldi
Ḳapısından ırılmaḫ bir nefes bābuñ degül zinhār
Ḥudādan fetḫ-i bāb oldu çalıḫ kim fuṣṣatūn geldi
Murāda irmedūn fuṣṣat düşelden araya hergiz
Be-ğāyet kām-kār olduñ zamān-ı vuḫlatūn geldi
Göziñ aydın günüñ ṭoğdı sa'ādet saña yüz ṭutdı
Yine ey Fazlı ol ḫürşid-i burc-ı rif atūn geldi

Ammā ba'd eger kemāl-i ihtimām ü bende-nüvāzî ve farṭ-ı elṭāf u kār-sāzî muḫteżāsınca bu faḫîr-i ḡarîbü'l-aḫvāl ve ḡarîb-i faḫîrū'l-ḫāl ḫibelinden istifsār-ı mā-fi'l-bāl ḫâṭır-ı 'âṭıra ḫuṭūr iderse.

Ḳıṭ'a Ger bugzerem be-ḫâṭıret⁴⁰ ez-kār dūr nîst
Ḥāşāk nîz der⁴¹-dil-i deryâ güzër küned
Endişe-i (...) be-ḫālem ki der-cihān⁴²

³⁸ *Buse âdetini yerine getirmek kölenin haddine değildir Onun huzurunda ben (ancak) yeri öpebildim Uzaktan onun atını gördüğümde Ayakla değil yüzüstü (sürünerek) koştum*

³⁹ Bu gazel şairin divanında da yer almaktadır. Özkat, a.g.t, s. 366-367.

⁴⁰ Ger bugzerem be-ḫâṭıret: Ger ber-dilet güzër künem (şiirin orijinalinde)
der: ber (şiirin orijinalinde)

⁴² Endişe-i gumār be-ḫālem ki der-cihān: ḫürşid eger zi-sāye-i cāhet siper küned (şiirin orijinalinde)

Hürşîd hem be-zerre-i hâkî⁴³ [88a] nazar küned⁴⁴

Ma'lûm-ı hâzret ola ki kışşa-i şiddet-i iltiyâ^c u sevret-i nizâ^c, taqbîl-i^c atebe-i *gerdûnu 'ş-şâ'a fevka mâ-yuktebu ve yüstetâ'*⁴⁵ olup.

Mısrâ' Ve ammâ hadîsü'ş-şevkî kad tâle şerhuhu⁴⁶

Kıt'a Çigüne şerh dehem şevk-i dil be-dân hâzret

Ki kadr ü rif at-i ü der-cihân nemî-künced

Kücâ be-pâye-i kadreş resed beyân-ı suhan

Ki vaşf-ı rütbet-i ü der-beyân nemî-künced⁴⁷

Beyân-ı tevşîk-i hizmet-kârî vü 'ubüdiyyet ve taqrîr-i tevkîd-i tã' at-dârî vü rıkkıyyet ki kemâl-i vuzûh u nihâyet-i büruzdan *ezherün mine 'ş-şemsdür*,⁴⁸ delâyl-i 'aqliyyeden müstağnî vü berâhin-i naqliyye-i müsteşnâdur.

Mısrâ' Metâ⁴⁹ ihtâce'n-nehâru ilâ-delîlin⁵⁰

Ve tafşîli kazâyâ-yı eryahıyyet ü işfâk vü tebyîn-i mezâyâ-yı murâvedet ü iştiyâk ki hâlet-i cibillıyye vü şıfat-ı fıtrıyyedür.

Mısrâ' Vallâhu şâhidun ve kefa'llâhu şâhidin⁵¹

Ki vâsıta-i vâsıtî-i hoş-harekât ve râbıta-i elfâz u 'ibârât ile.

Mısrâ' Ve'ş-şevkî an-haddi'l-kitabeti câvezâ⁵²

⁴³ Hürşîd hem be-zerre-i hâkî nazar küned: Der-hâl-i ü be-çeşm-i 'inâyet nazar küned (şüirin orijinalinde)

⁴⁴ *Eğer senin haturına gelirse bu imkânsız bir şey değildir (Zira) çerçöp de denizin üstünde (yüzer) gider Dünyada (...) fikri Güneş dahi toprağın zerresine nazar eder* Kemâleddin İsmail 63no'lu kaside: <https://ganjoor.net/kamal/ghasidek/sh63/> [erişim tarihi: 05.01.2021]

⁴⁵ *Yazılan ve muktedir olunanın üzerinde dönen felek*

⁴⁶ *Hasret bahsine gelince onun izahı uzar gider*

⁴⁷ *Gönlümde o hazrete olan sevgimi nasıl şerh edeyim? Çünkü onun kıymet ve yüceliği cihana sığmaz Nerede onun yüksek makamına dair bir söz söylemek Onun mertebesinin vasfı beyana sığmaz*

⁴⁸ *Güneşten daha parlak*

⁴⁹ Metâ: İzâ (şüirin orijinal şeklinde)

⁵⁰ *Gündüz ne zaman ki bir delile ihtiyaç duyar Mütenebbî:* <https://www.aldiwan.net/poem9963.html> [erişim tarihi:08.01.2021]

⁵¹ *Allah şahittir ve şahit olarak Allah yeter*

Zamân-ı inzâlû'l-kitâb ve müddet-i yevmü'l-hisâba dek muharrer ü merķûm ve mukarrer ü mersûm olmak müstaħilü'l-uşûl ve mümteni' u'l-ħuşûl kıbelindendir. [88b]

Beyt Leyse'l-fu'âd maħalle ħubbike vaħdehu
Küllü'l-cevârihi fî-hevâke fu'âdu
Ender-maħabbet-i tû ne tenhâ murâd lebest
K'ez farķ tâ-ķadem heme a'zâ-yı mâ dil-best⁵³

Saña göz 'âşık u dil 'âşık u cân ile ten 'âşık
Tenümde her ķalem cânâ olupdur cümleten 'âşık

Mebânî-i meveddet (ü) vidâd ve ķavâ'id-i maħabbet ü ittiħâd mevâķif-i 'ubüdiyyet ü iħtişâş ve menâsic-i şadâķat ü iħlâşda bir keyfiyetle müstaķarr u müstaħkem olmuşdur ki *ke-ennehum bunyânun*⁵⁴ merşûşun⁵⁵ anuñ şânında nâzil ve bir vech ile şebât ü teşyîd bulmuşdur ki *ke'l-cibâli'r-râsiħâti ve't-tavdi's-şâmiħâ*⁵⁶ anuñ ħaķķında vâriddür. **'Arabiyye**

Yefna'z-zamânu ve leyse yefnâ ħubbuküm
Ve 'alâ-meveddetiküm emütu ve uħşuru
Ĥubbi leküm tab'an bi-ğayri tağayyür
Ve't-tab' u fi'l-insâni lâ-yetegayyer⁵⁷

Beyt Der-ķıyâmet çü ser ez-ħâk be-ħad⁵⁸ ber-dârem
Naķş-ı iħlâş-ı⁵⁹ tu ber-şafħa-i⁶⁰ cânem bâşed⁶¹

⁵² Arzu, yazmanın sınırlarını aştı

⁵³ Aşķının mekânı sadece gönül değildir Senin arzunda bütün organlar bir kalptir Senin aşķında benim tek muradım dudak değildir Baştan aşağı bütün bedenimiz sana bağlanmıştır

⁵⁴ Duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi. Saff/4

⁵⁵ merşûşun: merşûn (metindeki şekli)

⁵⁶ Köklü daęlar ve engin tepeler gibi

⁵⁷ Zaman tükendi size olan aşķım bitmedi Sizin sevdiğinizde ölümler ve dirilirim Size olan sevgim elbette değişmez Zira insanın tabiatı değişmez

⁵⁸ be-ħad: laħd (Şiirin orijinalinde doğru şekli)

Allāhu 'l-Velīyyü 'l-Vālī 'Ālimu bi-ḥāl⁵⁹ki 'ale't-tevālī fi 'l-eyyāmi ve 'l-leyāl⁶⁰ol maḥdüm-ı 'ālī ve şāhibü'l-mekārim ü me'ālī ḥazretlerinin efkār ve ezkārı, fi 'l-vaḥdeti ve 'l-keşreti⁶⁴enīs-i ḥalvet ü celīs-i selvetdür.

Қıт'а Vallāhi mā ṭala' at şemsün ve mā [89a] ğarabet

İllā ve zikrūke maḥrūnun bi-enfāsī

Fe-lā celestü ilā-ḳavmin uḥaddişuhum

İllā ve ente ḥadīşī beyne cüllāsī⁶⁵

Zıkr-i tu mi-reved heme cā ber-zebān-ı men

Ger şadr-ı şoḫbetet ü ger künc-i ḥalveti

Çigüne yād nedārem mevāyid-i keremet

Ki şüd ḥacel dilem ez-şükr ü minnet-i ni' amet⁶⁶

Mevāyid-i in'ām u iḥsān ve mevārid-i 'aṭayā-yı belā-imtinānları ki şāmil-i ḥavāşş u 'avām ve mebzül-i cemī'c-i enāmdur, ḥāşā ki semt-i nisyān ile mevsüm ve ḳalem-i küfrān ile merḳüm ola ki *küfrānu'n-*

⁵⁹ Nakş-ı iḥlās: Gerd-i sevdā (Şiirin orijinalinde)

⁶⁰ şafha: dāmen (Şiirin orijinalinde)

⁶¹ *Maḥşer günü başımı topraktan kaldırdığımda gönül sayfamda senin ihlās nakşın olacak* Sadı, Gazel/195: <https://ganjoor.net/saadi/divan/ghazals/sh195/>[erişim tarihi: 06.01.2021]

⁶² *Müminlere yardım eden ve bütün varlıkları idare eden Allah benim halimi bilir*

⁶³ *Günler ve geceler boyu birbiri ardınca*

⁶⁴ *Vahdette ve kesrette*

⁶⁵ *Allah'a yemin olsun ki güneşin her doğuşunda ve batışında Her nefesimde sadece senin zikrin vardır İnsanlarla oturup konuştuğumda Etrafımdakilere anlattığım sadece sensin* Şiir Hallac-ı Mansur'a aittir. Ahmed bin Mustafa bin Muhammed. *Resāilü's-Şeyh Ahmed bin Mustafa bin Alevih el-Müsteganni*. Beyrut: Darü'l-Kütüb el-İlmīyye, 1971, s. 301.

⁶⁶ *Nereye gidersem gideyim her yerde seni anarım İster senin yanındayken isterse bir köşede tek başıma iken Senin yapmış olduğun iyiliği nasıl unutabilirim Zira gönlüm senin iyiliklerine karşı şükranını arz etmede mahçup olmuştur*

*ni'meti küfrün*⁶⁷ haber-i şarîh ve *şükri'l-mün'ami* 'ale'l-mün'imi
'aleyhi vâcibun⁶⁸ hadîs-i şahîhdür. Lâkin ol ni'am-ı bilâ-nihâye vü
kerem-i bî-gâyenüñ edâ-yı hûkûkî ihâta-i kuvvet-i beşerden hâric ve
hurûc-ı 'uhde-i şükri isti'ânet-i elfâz u haberden müstağnidür. Eger
bedenümde her ser-i mû bir lisân ve her lisân faşîhü'l-beyân ü sühan-
rân olsa deryâ-yı bî-pâyânuñ kaşresi ve âftâb-ı 'âlem-tâbuñ zerresi
miqdârî beyân u 'ayân olunmaya. 'Arabiyye

Bi-eyyi lisânin ba'çe na' mâke eşkür

Bi-eyyi bennânin tayye cedvâke enşur

Se-eşkürü mâ-dümtü hayyan ve in emut

Fe-inne remîme'l-'azmi fi'l-laşdi yeşkür⁶⁹

Pes 'aciz ü kuşura [89b] i'tirâf ve gûşe-i ferâğ u hamülde i'tikâf idüp
terk-i lâf ü güzâf itmekden gayrı çâre kalmadı.

Beyt Çi lâf mî-zenem ez-medh-i ân cenâb-ı bulend

Ne hadd-i mâ buved endâhten be-çarh kemend⁷⁰

Diger Ben ne haddümdür seni medh etmek ey şadr-ı kirâm

Bir du'â-yı hayrdur ancak murâdum ve's-selâm

'Âdet-i kadîme-i havâşş u 'avâm ve haşlet-i me'lûfe-i cemî-i enâmdur
ki duhûl-i mecâlis-i kirâm ve nüzûl-i mahâfil-i 'izâm vâkî' olduḡda
tehiyye-i tuhaf u ihzâr-ı turef iderler. Binâ'en 'alâ-hâzâ bu fakîr-i
'adîmü'l-biđâ'a vü kalîlül-isti'tâ' anuñ daḡi elinde netâyic-i kalem-i
zarâfet-engîz ve dilinde nefâyis-i nazm u neşr-i feşâhat-âmîzden gayrı
nesnesi olmamaḡım dil-i nâlân u hâtır-ı perîşân ile müşâvere idüp
didüm ki.

Şi'r Lâ-haylu⁷¹ 'indeke tühdihâ ve lâ-mâlu

⁶⁷ Nimete nankörlük küfürdür

⁶⁸ Kendisine nimet verilenin nimet verene şükri vaciptir

⁶⁹ Hangi lisanla pek çok nimetine şükredeyim Hangi parmaklarla senin ihsanını
dağıtayım Yaşadığım sürece hatta ölsem bile nimetinin kadrini bilip (sana)
övgüde bulunacağım Kabirde çürümüş kemiğim dahi (seni) tazim edecek

⁷⁰ O yüce zâtı methetmede nasıl söz söyleyebilirim Feleḡe kement atmak bizim
ne haddimize!

Fe'l-yüs' idi'n-nuṭku in lem-yüs' idi'l-ḥālu⁷²

Bu birkaç le'ālî-i menşûre vü cevâhir-i manzûmeyi silk-i kelâma ve rişte-i intizâma çeküp ol der-gâh-ı 'âlem-penâha piş-keş itdüm. Eger şâ'ir-i dil-pezir-i şafî-takrîr kavline ki.

Şi'r Fa'ḳbil hediyyete ḥādîmin lem-yestaṭî'

İhdâ' e ḡayre netâyici'l-ifhâm⁷³

Ḥayyiz-i ḳabûl u maḥall-i [90a] icâbetde vâḳi' ola.

Mıṣrâ' Zihî sa' âdet ü devlet ki yâr-i men⁷⁴ bâşed⁷⁵

Bundan ziyâde taṭvîl-i kelâm mücib-i taşdî'-i 'izâm ve itnâb u ishâb, bâ'îş-i inşâb-ı kirâm olmağın merâsim-i du'â vü levâzım-ı şenâ ki 'illet-i ḡâ'iyye vü sebeb-i aşliyye idi taḳdîm olındı. Hemîşe irtifâ'-ı medâric-i câh u celâl ve i' tilâ-i me'âric-i 'izz ü iḳbâl ilâ-yevmi's-su'âl lâ-yezâl der-ḥadd-i kemâl bād. *Bi'n-Nebiyi ve âlihi'l-emcâd ebede'l-âbâd.*⁷⁶

Ḳaşıde fî-medḥihî

Yine cihâna şeref virdi Ḥazret-i Mûte'âl

Ki toḡdı burc-ı sa' âdetden âfitâb-ı kemâl

' Aceb mi ḥalk-ı cihân pād-şâh-ı vaḳt olsa

Çü şaldı sâye hümâ-yı sa' âdet ü iclâl

Mübeşşîrân-ı sa' âdet beşâret eylediler

⁷¹ ḥaylu: ḥayle (şiiirde doğru şekli)

⁷² *Ne bir atın var armağan edecek ne bir malın Şansın yaver gitmezse söz (söyleme yeteneğini) kullan Mütenebbî (ö. 354/965): <https://www.aldıwan.net/poem10136.html> [erişim tarihi: 08.01.2021]*

⁷³ *Söz cevherlerinden başka sunacağı bir hediyesi olmayan bir hizmetkârın hediyesini kabul buyur*

⁷⁴ men: mâ (şiiirde doğru şekli)

⁷⁵ *Ne büyük bir mutluluk, (ne güzel) bir talih ki benim yârim oldu Sadî, Gazel/192: <https://ganjoor.net/saadi/divan/ghazals/sh192/> [erişim tarihi: 06.01.2021]*

⁷⁶ *İtibar ve azamet merdivenlerinde ilerleyişin, yücelik ve talih basamaklarında yükselişin hesap gününe kadar ebedîyyen kemal mertebesinde olsun. Ebedîyyen Hz. Peygamber ve onun şerefli ailesinin hürmetine*

Ki irdi mevsim-i şādī vü gitdi derd (ü) melâl
Sa' id-i řāli' olup yine toğdı başuma gün
Ki itdi gün gibi mäh-ı kemāl ' arz-ı cemāl
Müşerref itdi kudüm-i mübârek ile bugün
İrişdi Rümiline ol emir-i ferruĥ-fâl
Sürüş-ı ğaybden irişdi güş-ı hüşa şeĥer
[90b] Ki ĥayr-maĥdem eyâ şāĥib-i ĥuceste-ĥışāl
Meh-i Züĥal maĥal ü âfitâb-ı Zühre nedim
Emir-i tîr-tedâbir ü Müşteri-ıĥbâl
'Alî-seĥâ vü Ebü Bekr-şıdĥ u Aĥmed-nâm
Melek-ĥışāl ü felek-ıĥtidâr ü baĥr-nevâl
O olup sa' âdet ile Rümiline defter-dâr
Yazıldı defter-i iĥbâle nânumuz fi'l-ĥâl

Ķıt' a fi't-Tarih

Yine rif at buldı bād-ı luĥf ile
Bâĝ-ı iĥbâlün nihâl-i nev-beri
Ya' ni kim ol serv-i bustân-ı kerem
Kim bulur andan cihân zîb ü ferî
Baş çeküp gül-zâr-ı devletden yine
Ķadr ile eflâke irgürdi seri
Kimdür ol dirseñ eger ey nâm-dâr
Gül-sitân-ı devletün verd-i terî
Ħüsn-i ĥulĥıyla Muĥammeddür velî
Nâm ile Aĥmed seĥâda Ħaydarî
Rümili ĥayline defter-dâr olup

[91a] Oldı ehl-i devletün ser-defteri
Yüz sürüp Fazlî semendi pâyine
Devlet ile göricek ol ser-veri
Didi târih'in beşâret cyleyüp
Ahmedâ yümn ile olduñ defteri
Sene 954

دفتری	اولدک	یمنله	احمدا
۶۹۴	۶۱	۱۴۵	۵۴

Revâk-ı kâdrine irmekde dest kûtehdür
Egerçi burc-ı sipihre ider kemend-i hayâl
Zamîr-i rüşeni âyine-i münevverdür
Ki her tarîk ile rüşendür aña şüret-i hâl
Nikât-ı fikreti derkinde 'akl-ı kül 'âciz
'Uluvv-i himmeti vaşfında nefs-i nâtıka lâl
İşitse hikmet ile mantığın anuñ bulmaz
Ebû 'Alî gibi yüz biñ hakîm nuṭka mecâl
Muhibbisin fuзалânuñ fûnûn-ı fazl ile sen
Zihî kemâl-i fazîlet nihâyet-i ifdâl

[91b] Eyâ kerîm sen ol şâhib-i şehâsın kim
'Alî olur saña olursa ger keremde hemâl
Ne cüd olur bu begenmez ğinâda Qârûnı
Cenâb-ı devletüne gelse bir faķîrû'l-hâl
Su'âl olınsa baña ger 'atâ vü cüduñdan

Budur cevâbum o dem kim ne lâzım añâ su'âl
Ne vaşf idem kerem ü cüduñuñ mübâlağasın
Ki dest-i hayret urur pâ-yı 'aql u fikre 'ıķâl
Çü esb-i devleti meydân-ı rif' ate şalduñ
Senüñ-durur yüri meydân murâd topın çal
Zamîr-i rüşenüñe beñzedürse kendüyi şems
Başından olmasun eksük anuñ hemîşe zevâl
Peleng-i ķahruñ eger açsa pençe-i ğazabı
Hezâr şîr-i ner olsa öñiñde ola ğazâl
Kaçan muķâbil ola saña düşmen-i maķhûr
Ne tãkat irgüre şîr-i nere za'îf şegâl
Kerîmsin ki keremde nazîrûñ olmaz hiç
Umûr-ı luşda Haķ saña virmiş istiķlâl
Ne ben hemân ki bütün haķ-ı 'âlem eylerler
[92a] Du' â-yı devletüñi rûz u hefte vü meh ü sâl
Du' âya el açâ ger el devâm-ı devletüñe
Kâbül-i hażret ider ol du' âyı istiķbâl
Muķâldur ki seni vaşf idem kemâ-hiye ben
Vücûda gelse eger dünyede her emr-i muķâl
Kalem ne yüzden ide medhüñi 'aceb taķrîr
Hümâyı şayd ide mi bir ğurâb-ı bî-per ü bâl
Bilüp meķârim-i ahlâķ u ğüsn-i işfâķuñ
Saña ķul olmaĝa geldüm kâbül kıl elüm al
Kemîne Fazlî-i bî-çâre vü du' â-güyuñ

Du' âdurur ğaraẓı *fî'l-ğudüvvi ve'l-âşâl*⁷⁷

Şalarsa pertevini âfitâb-ı ihsânun

Şehir ola kamu şehir içinde mâh-mişâl

‘ İnâyetün nazarıyle olursa ger manzûr

Türâb iken işi altun olur anuñ fî'l-ğâl

Niçe ki vire şeref rûy-ı ‘ âleme hürşid

Niçe ki mâh ide halk-ı cihâna ‘ arz-ı cemâl

Mübârek eyleye Hâk maqdemün sa‘ âdet ile

Hemîşe ola terakķide rif at ü iğbâl

[92b] ‘ Adûlarun ola mağhûr u dostlarun şâdân

Sa‘ âdet ile tavîl ide ‘ ömrünü Müte‘âl

Âmîn yâ Mu‘în

SONUÇ

Rumeli tumarlarına defterdâr olarak atanan Ahmed Çelebi bin Mehmed isminde bir şahsı tebrik etmek maksadıyla incelemiş olduğumuz Tehniyet-nâme'yi yazmıştır. Mektubun muhatabı hakkında övgü dolu sözleri sıraladıktan sonra bu güzel haberden duyduğu memnuniyeti dile getirmiş ve hediye olarak da bu söz incilerini yani kutlama mektubunu gönderdiğini ifade etmiştir. Sözü fazla uzatmanın uygun düşmeyeceğini belirterek muhatabına hayır duada bulunduktan sonra müellifin kendine ait ve aynı zamanda Divanı'nda da yer alan bir kaside ve bir tarih kıtasıyla mektubunu tamamlamıştır. Müellif, Tehniyet-nâmesi'nde Arapça ve Farsça tamlamalarla yüklü sanatlı bir dil kullanılmıştır. Süslü nesrin en temel unsurlarından biri olan secili ifadelere sıkça başvurmuştur. Konunun akışına uygun olarak ayet, hadis deyim ve muhtelif nazım şekillerinde şiir örneklerine yer vermiştir. Mektup, müellifin inşa üslubu hakkında bir fikir vermesi açısından kıymeti haizdir.

⁷⁷ Sabah akşam

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzî riyâzû 'ş-şu'arâ*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- Aksoy, H. (2001). Kara Fazlî. *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 24, s. 360-361, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Bayam, A. (2008). *Hüsamzâde Mustafa Efendi ve er-Risâletü 'ş-Şevkiyye Adlı Eserinin Edisyon Kitiği*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bursalı Mehmet Tahir (1972). *Osmanlı müellifleri* (Yavuz, A. F. ve Özen, İ. Haz.). C. 2. İstanbul: Meral Yayınları.
- Derdiyok, İ. Ç. (1999). Osmanlı devrinde mektup yazma geleneği. *Osmanlı: Kültür ve Sanat*, 9, 731-740.
- Gültekin, H. (2015). *Türk edebiyatında inşa: tarihî gelişim-kuram-sözlük ve münşeât-ı Koca Râğb Paşa*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Hâfız Mehmed Ziyâeddin (1314). *Münşeât ve muâmelât-ı umûmiyye yahud mükemmel ve mufassal inşâ-yı mülkî ve askerî*. İstanbul: Bâbüâlî Caddesi 25 Numaralı Matbaa.
- <https://ganjoor.net/nezami/5ganj/makhzanolasrar/sh2/> (Erişim Tarihi: 05.01.2021).
- <https://ganjoor.net/saadi/divan/ghazals/sh195/> (Erişim Tarihi: 06.01.2021).
- <https://ganjoor.net/saadi/divan/ghazals/sh192/> (Erişim Tarihi: 06.01.2021).
- <https://ganjoor.net/kamal/ghasidek/sh63/> (Erişim Tarihi: 05.01.2021).
- <https://www.aldiwan.net/poem9963.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2021).
- <https://www.aldiwan.net/poem10136.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2021).
- <http://wahaalmuallaqat.com/poemPage.do;jsessionid=CAE5D834D87BECAEE9A1EC3CC388F88E?poemId=565935> (Erişim Tarihi: 06.01.2021).

- İnce, Ö. (2007). *İnşâ-i mergûb ve ilm-i inşâ'da müstamel lügatler (inceleme-metin)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- İsen, M. (2017). *Künhü'l-Ahbâr'ın tezkire kısmı*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- Kanar, M. (1998). *Büyük Farsça-Türkçe sözlük*. İstanbul: Birim Yayıncılık.
- Kâtip Çelebi (1903). *Keşfü'z-zünûn*. C. 2. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Khartabil, S. (1979). *Ustûrât al-Hallâj*. Beyrut: Dâr Ibn Khaldûn.
- Kılıç, F. (2018). *Âşık Çelebi meşâ'irü'ş-şu'arâ*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/59036,asik-celebi-mesairus-suarapdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- Mehmed Fuad (1327). *Rehber-i kitâbet-i Osmâniyye yahud mükemmel münşeat*. İstanbul: Tefeyyüz Kitabevi.
- Molla Câmî (Nüreddin Abdurrahmân bin Ahmed Câmî) (1378). *Nâmehâ ve münşeat-ı Câmî*. Tahran: Mîrâs Mektûb.
- Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Nejabati, A. (2020). Süleymaniye Cami'nin tamamlanması münasebetiyle Şah Tahmasb'ın, Sultan Süleyman'a gönderdiği tehniyet mektubu (1558 yılı). *Library, Archive and Museum Research Journal*. 1(1), 1-16.
- Özkat, M. (2005). *Kara Fazlî'nin hayatı, eserleri, edebî kişiliği ve dîvânı (inceleme-tenkitli metin)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Solmaz, S. (2018). *Ahdî ve gülşen-i şuarâ'sı (inceleme-metin)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).
- Sungurhan, A. (2017). *Kınalzâde Hasan Çelebi tezkiretî'ş-şu'arâ*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayınları.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).

- Tuğluk, İ. H. (2010). Divan şiirinde manzûm tebrik-nâmeler. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 42, 41-68.
- Yazar, S. (2017). Kara Fazlî'nin eserlerine dair yeni bilgiler. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 18, 525-562.
- Yıldız, E. (2019). Rufâ'î'nin Hüsrev Paşa'ya sunduğu manzum tebriknâme. *Mecmua Uluslar arası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 95-110.
- Zavotçu, G. (2013). Fazlî. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü-TEİS*. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fazli> (Erişim Tarihi: 11.01.2021).